

ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВА ІНТЕГРАЦІЯ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Інтеграційні процеси відбуваються на пострадянському просторі фактично з моменту набуття колишніми радянськими республіками статусу незалежних держав. Уже в 1991 р. була створена Співдружність незалежних держав (СНД), яка об'єднала 12 країн пострадянського простору (всі колишні радянські республіки за винятком прибалтійських). Від того часу інтеграційні процеси в СНД набули постійного та неоднозначного характеру [1, с. 24], що визначається різнополярними геополітичними інтересами її учасників як в економічній, так і фінансовій сфері визначеного у Договорі про створення економічного союзу СНД (укладений у Москві 4 вересня 1993 р.). Відповідно до якого, Російська Федерація ініціювала процес поглиблення інтеграції і координацію перетворень, створення митного союзу, спільного ринку, валютного (грошового) союзу на пострадянському просторі. Такий геополітичний проект покликаний поширювати вплив Росії на інших учасників, забезпечувати економічне домінування та ізолювати альтернативні інтеграційні проекти. Не менш амбітним виглядає і механізм реінтеграції СНД під егідою РФ – Митного союзу (МС), Єдиного економічного простору (ЄЕП) та в перспективі – до Євразійського союзу (ЄврАзЕС).

Зважаючи на вибіркочув участь України в інтеграційних процесах на пострадянському просторі у будь-яких форматах, оскільки зазначені зобов'язання не завжди відповідають національним інтересам, сформульованим, зокрема, в Конституційному визначенні: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава» [2], і високий ступінь залежності від російських енергоресурсів, то єдиним каналом переорієнтування її головного інтеграційного вектору з

європейського на євразійський є співробітництво у валютно-фінансовій сфері через переведення розрахунків за російські енергоресурси з американських доларів в російські рублі. Зокрема, у додатковій угоді до контракту (5 грудня 2011 р.) на постачання російського газу між НАК «Нафтогаз України» та ВАТ «Газпром» зафіксовано російський рубль ж валюту платежу, проте не визначені пропорції сплати за поставлений газ рублями та тіарами США. Ця величина, на думку колишнього голови Національного банку України Сергія Арбузова, визначатиметься з огляду на інтереси НАК «Нафтогаз України», а також застосовуватиметься комбінований підхід до проведення розрахунків. Проте, колишній виконуючий обов'язки міністра фінансів України Ігор Уманський вважає, що Україна поступово відходить від національної валюти і підміняє гривню російським рублем. Якщо ще і аграрний ринок, і машинобудування і металургію (у частині експорту в Росію) Україна переведе на розрахунки в рублях, щоб збалансувати за об'ємом потоки експорту та імпорту, то це вже борот близько 20 млрд. грн. на місяць. Тут виникає питання можливості впливу Нацбанку на фінансовий ринок і, як наслідок фінансову незалежність України. Слід зазначити, платежі в рублях — це скоріше перемога Росії, а не «Газпрому», оскільки підвищується рублевий обіг у зовнішньоекономічній діяльності, збільшується попит на рубль, особливо в період проходження плататєжів, і, що цікаво, залучає до рублевої зони країну, яка відмовилась приєднатись до МС і СЕПІ. У результаті досягнутих з Росією домовленостей Україна одразу ж у грудні 2011 р. почала використовувати рубль при розрахунках за газ, перерахувавши за листопадові поставки 210 млн. доларів і 7,2 млрд. рублів. Головною проблемою в переході на новий порядок розрахунків для України залишається пошук джерел цих грошових одиниць. Таким чином, брак рублів доведеться гасити двома шляхами: купуючи їх у Центробанку РФ за долари та євро, отримані від торгівлі з іншими партнерами або з тих самих резервів НБУ; рубльові кредити від російського Мінфіну чи банків (наприклад, Газпромбанку, ВТБ, ВЕБ тощо). Обидва ці сценарії не дають

Україні жодної реальної переваги на відміну від Росії. За першого сценарію зростатиме попит рубль, що матиме важливе символічне значення в контексті перетворення його на регіональний засіб розрахунків та резервну валюту. До того ж він можливий лише за наявності в Україні достатнього обсягу валютних надходжень, але в такому разі втрачається сенс розрахунків у рублях. Зрозуміло, що логіка цих домовленостей вестиме саме до другого сценарію - трансформації проблеми дефіциту доларів у швидке зростання рублевої заборгованості перед урядом Росії та/або так чи інакше контрольованих ним фінустановами, які давно слугують шовідниками російської економічної експансії в Україні. Отже, від вибору вектору валютно-фінансової інтеграції залежить її майбутнє. Особливо актуальним це питання є в умовах дефіциту часу, політичних та економічних ресурсів, який сьогодні явно відчуває Україна.

Література

1. Відносини ЄС-Україна-Росія: проблеми і перспективи: аналітична доповідь Центру Разумкова // Національна безпека і оборона. - 2012. - № 4-5 (133-134). - С. 2-54.

2. Конституція України, затверджена Законом України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р., із змінами, внесеними 25.01.2012 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/34к/96-в>.